

Násilný rozpad Jugoslávie

Zdeněk Kříž pro MVZb2030.

Válka v Jugoslávii

Problémy se vrší v 80. letech po smrti Tita.

Násilný rozpad Jugoslávie – asi nejzávažnější událost 90. let. Událost nejvýznamnější pro Evropu.

Nacionalismus + ekonomické potíže (inlace, ekonomická stagnace).
Komunistické elity potřebují novou legitimaci!

Slobodan Milošević – od 1986 – předseda ÚV KS Srbska.

Franjo Tudman - bývalý generál Jugoslávské lidové armády.

Alija Izetbegović – 1983 odsouzen za šíření islámského nacionalismu

Vzednutí nacionalismu v masivní míře se objevuje až po smrti prezidenta maršála Tita roku 1980. **80. léta – doutná krize v Kosovu!**

Počátek 90. let - ke slovu se v jednotlivých republikách dostávaly politické reprezentace akcentující zájmy národnostně chápaných – republik.

Na podobě reformy se však jednotlivé reprezentace nedokázaly shodnout!

Etapy

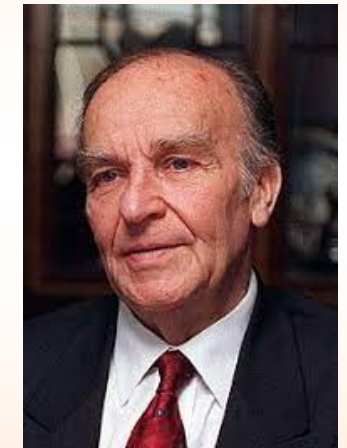
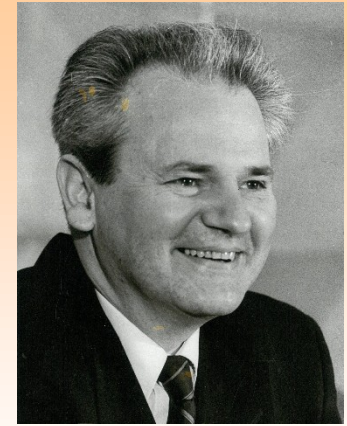
1991 – Slovinská válka za nezávislost.

1991 – 1995 – Chorvatská válka za nezávislost.

1992 – 1995 – válka v Bosně a Hercegovině – daleko nejzávažnější konflikt.

1997/98 – 1999 – válka v Kosovu (horká fáze).

2001-2003 – konflikt v Makedonii

Kořeny krize

Jugoslávie nečlen sovětského bloku - s koncem bipolárního světa končí vnější prostředí příznivé pro existenci Jugoslávii pohromadě.

Západ přestal mít důvod poskytovat vysoce zadlužené zemi další půjčky.

Smrt Josipa Broze Tita – květen – 1980 - prudkým růst nacionalismu.

Krize legitimacy komunistického režimu a komunistické ideologie.

Velké hospodářské problémy, rostla nezaměstnanost, inflace (2 mil bankovka) a zahraniční zadluženost země (20 mld. USD)

Bohatší republiky na západě země - Chorvatsko a Slovinsko - nechtěly doplácet.

Chorvati - jazyk nebyl veden jako samostatný - latinkou psaná verze společného jazyka Srbů a Chorvatů - srbocharvátštiny.

Členské republiky Jugoslávské federace - mnohonárodnostní s početnými menšinami.

Srbové v Srbsku + 2 mil v dalších republikách, především v Chorvatsku, Bosně a Hercegovině ale i v Černé Hoře - v centru většiny konfliktů. Chorvati - v Bosně a Hercegovině, Albánci – Kosovu a v Makedonii.

Jednotlivé státy federace - dodatek k ústavě z 1974 - možnost opustit federaci na základě výsledků voleb, zároveň ale garance hranic hranice nedodržujících etnické rozdělení zemí – past bez úniku.

Po Titovi – rotační vedení země - každý nový rok předseda (kolektivního) prezidia, z jiné republiky.

Sílicí nacionalismus 80. let

Sílicí nacionalismus se projevoval už od osmdesátých let.

Srbové toužili po návratu výsad, jež měli před přijetím ústavy z roku 1974 – vůdčí národ.

Vadila autonomie– Kosovo (Albánci) a mnohonárodnostní Vojvodina.

Vlna nacionalismu – do čela vůdce srbských komunistů Slobodan Milošević.

Omezoval autonomii obou oblastí. **Protesty v Kosovu. 1981** místní Albánci, zejména studenti, požadovali práva svazové republiky.

Slobodan Milošević 28. června 1989, Kosovo, projev při příležitosti šestistého výročí bitvy na Kosově poli.

Drastické omezení autonomie Kosova - kosovští Albánci - nenásilné protesty. **Vůdce Ibrahim Rugova. Paralelní struktury.**

Oficiálně neuznávaný kosovský parlament vyhlásil 2. července 1990 nezávislou Kosovskou republiku, kterou uznala jen Albánie.

Snaha o ekonomické reformy - odpor obyvatel + populistů.

Odtržení Chorvatska od Jugoslávie

Na začátku roku 1990 chorvatská a slovinská delegace na protest proti srbské snaze o utužení federace opustily sjezd Svazu jugoslávských komunistů - ustoupil od ideje vedoucí úlohy strany!

Preference konfederace.

První volby po padesáti letech, jichž se mohlo zúčastnit více stran. V Chorvatsku a ve Slovinsku se konaly na jaře 1990.

Zvítězili v nich nacionalisté: ve Slovinsku Milan Kučan a v Chorvatsku Franjo Tuđman, v Srbsku zůstávali u moci komunističtí nacionalisté (Milošević).

Tuđman 30. května 1990 - vyhlášení nové ústavy - obavy u srbské menšiny. Chorvatsko mělo být nově definováno na národnostním základě a ne jako společný stát Chorvatů, Srbů a dalších menšin.

Situace se vyhrotila na podzim 1990. Krajinští Srbové zahájili akce proti Chorvatům a začali je vytlačovat.

Zpočátku vlažná podpora z Bělehradu.

Protesty Srbů v Chorvatsku zesílily 22. prosince 1990: chorvatský parlament ratifikoval novou ústavu a **mnoho ze Srbů pracujících v úřadech ztratilo své místo.**

Chorvatsko a Slovinsko společně vyhlásily nezávislost 25. června 1991.

Válka v Chorvatsku 1991

Održeni Chorvatska - regulérní válka - červenec 1991. Do příměří v lednu 1992 - 10 000 obětí, do roku 1995 - 20 000.

Během války v Chorvatsku bylo vyhnáno asi 220 000 Chorvatů a 300 000 Srbů.

Nejprve se bojovalo o Dalmácii, o Zadar a Šibenik, kde žili především Chorvaté - etnické čistky.

Snaha britského vyjednavče lorda **Petera Carringtona** selhala: Jugoslávie je země v rozpadu a že každý stát z federace má právo na sebeurčení. Sliboval, že Evropské společenství zajistí ochranu všech menšin včetně srbských.

Milošević odmítl - Brusel nemá právo rozhodovat o tom, zda se Jugoslávie rozpadá. Vadilo, že by po održeni byli rozděleni Srbové – 4 republiky.

V plné síle propukly boje v srpnu u **Vukovaru**, který federální vojska od 25. srpna 1991 ostřelovala.

RB OSN schválila 27. listopadu 1991: rezoluce o vyslání mírových sborů do země (UNPROFOR), embargo na dodávky zbraní do oblasti.

Chorvati je ale dál pašovali – včetně zbraní z bývalé NVA. Srbové to nepotřebovali.

Srbové v Krajině a Slavonii vyhlásili 19. prosince 1991 mezinárodně neuznanou Republiku Srbská krajina, která byla Chorvaty dobyta až v roce 1995 na konci bosenské války.

Chorvatsko - 15. ledna 1992 - byla jeho existence uznána ze strany Evropského společenství.

Srby ovládaná federální jugoslávská armáda se stáhla z Chorvatska včetně Krajiny.

Održžení Slovinska

K samostatnosti směřovalo i **Slovinsko** - situace ve srovnání s Chorvatskem jednodušší - **nebylo mnohonárodnostní**.

V referendu z **23. 12 1990** se **88 procent Slovinců** – **nezávislost**.

Chorvatsko a Slovinsko - vyhlásily **nezávislost 25. 6. 1991**.

Zásah ve Slovinsku - relativně umírněný a skončil **po deseti dnech**.

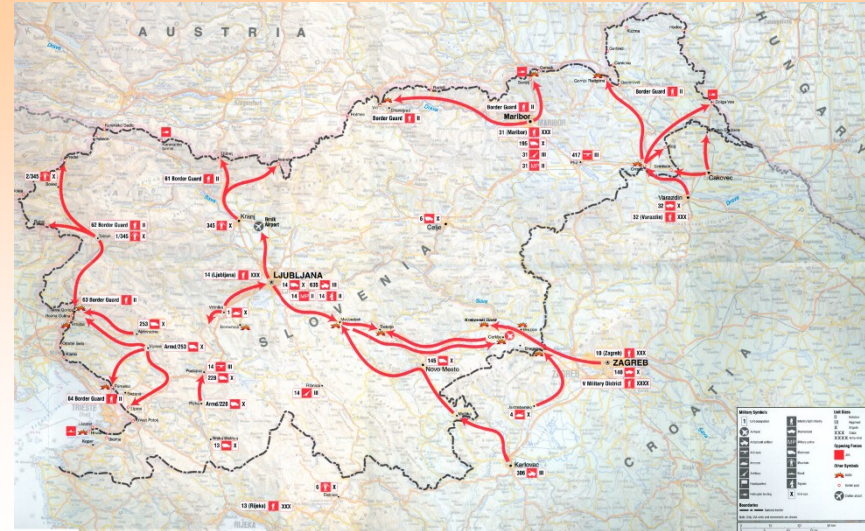
V bojích padlo 44 federálních vojáků a 18 Slovinců, zraněno bylo 300 lidí.

Federální vojska byla zaskočena tím, že Slovinci vyhlásili **nezávislost** o den dříve než avizovali, a tak naplánovaný zásah přišel pozdě.

Slovinci zvolili asymetrickou obranu. Neměli těžké zbraně, sázeli především na protitankové zbraně a protiletadlové rakety.

Příměří bylo vyhlášeno 2. 7. 1991.

Role ES které se jednání účastnilo od konce června.

Bosna a Hercegovina

**Konflikt v Bosně a Hercegovině (1992)
nejkrvavější válka při rozpadu Jugoslávie.**

**Ukončily ji až Daytonské dohody na konci roku
1995.**

Charakter jak občasně války, tak války mezi
svrchovanými státy, navíc války s náboženskými
i etnickými motivy.

Přímou příčinou války v Bosně a Hercegovině byla
snaha srbských a chorvatských stratégů o
vytvoření národního státu.

O účelu války změnit demografické poměry v zemi
svědčí skutečnost, že v Bosně a Hercegovině (4,4
mil. obyvatel) více než 2 miliony lidí opustily
svoje domovy a zhruba 200 000 přišlo o život.

Bosna a Hercegovina: UNPROFOR

Dohlížet na dodržování míru, který neexistoval.

Síly **UNPROFOR** s 37 000 vojáky nemohly zabránit událostem, jako byl masakr muslimů ve **Srebrenici v létě 1995**,

Přišlo o život kolem 7000 lidí.

Mandát!

Od července 1992 NATO - námořní operace Sharp Guard.

Následně se role **NATO** rozšířila o poskytování vzdušné podpory za účelem ochrany UNPROFOR a takzvaných bezpečných zón vyhlášených Radou bezpečnosti OSN v Bosně a Hercegovině.

Do vnitřních bojů mezi Bosňáky (občas dříve označovanými za bosenské Muslimy, aby se zdůraznilo, že šlo o odlišné etnikum, od tohoto názvu se ustoupilo, protože mnozí ani islám nevyznávali.

Vměšovala se jak jugoslávská armáda na straně Srbů, tak armáda samostatného **Chorvatska**, která navíc využila konfliktu k **vyhnání Srbů z Krajiny a Slavonie.**

Počátek konfliktu v BH

Jádrem sporu byla otázka dalšího osudu Bosny a Hercegoviny, která po vítězství Aliji Izetbegoviče ve volbách v roce 1991 směřovala k nezávislosti.

Bosenští Srbové - vytvoření společné federace se Srbskem a Černou Horou - Bosňáci nechtěli.

Bosenští Srbové se pro vznik nové Jugoslávie vyslovili v referendu v listopadu 1991, v lednu 1992 vyhlásili Republiku srbského národa Bosny a Hercegoviny a na začátku února se dohodli o vytvoření nové Jugoslávie se Srbskem a Černou Horou.

Postup ale bosenská vláda v Sarajevu označila za neústavní a vyhlásila **celobosenské referendum o nezávislosti, které se konalo 29. února a 1. března 1992.**

Účastnilo se ho 67 procent obyvatel - Srbové je bojkotovali.

Přes 99 procent účastníků referenda hlasovalo pro vyhlášení nezávislosti, kterou deklaroval prezident Alija Izetbegović 3. března.

Evropská unie uznala samostatnou Bosnu 6. dubna, o den později tak učinily Spojené státy.

Srbové začali stavět barikády v ulicích Sarajeva a dalších velkých městech a napětí narůstalo. Už 21. dubna jednotky postupujících bosenských Srbů podporované federální Jugoslávskou armádou začaly ostřelovat **Sarajevo – obklíčené 1300 dní.**

Bezpečné zóny

Terčem srbské agrese se stávali jak Bosňáci, označování pro posílení nenávisti za muslimy, tak Chorvaté – spojenectví.

3. 7. 1992 bosenští Chorvaté – 20% - populace, vyhlásili na jihozápadě země **Chorvatské společenství Herceg-Bosna jako odpověď na existenci Republiky srbské.**

OSN na jaře 1993 vyhlásila alespoň šest „bezpečných zón“ pro Bosňáky, jimiž se mělo stát Sarajevo, Goražde, Srebrenica, Tuzla, Bihać a Žepa.

V dubnu 1993 začalo NATO v rámci operace Deny Flight kontrolovat bezletové pásmo nad Bosnou a Hercegovinou.

Situace se začala obracet v neprospěch Srbů. **Chorvati a Bosňáci podepsali 23. února 1994 dohodu o příměří a obrátili se proti vůdci bosenských Srbů Radovanu Karadžičovi.**

11. 7. 1995 – Srebrenica.

Následoval útok na Žepu, která byla vypálena. Karadžić pak nabídl výměnu obklíčeného Goražde za část Sarajeva a pro svou Republiku srbskou požadoval 56 % území Bosny a Hercegoviny.

Rok 1995 v Bosně a Chorvatsku

Na začátku května 1995 Chorvaté zneužili vývoje situace a zaútočili na pozice krajinských Srbů v západní Slavonii, kterou dobyli.

Chorvatská letadla zaútočila na pozice sil OSN a zabila několik vojáků OSN.

4. 8. 1995 chorvatská armáda **zahájila operaci Bouře, jejímž cílem bylo zcela ovládnout srbskou Krajinu, což se povedlo.**

150 000 srbských uprchlíků.

Změnu místních poměrů a patové situace v Bosně a Hercegovině přineslo vytvoření **vojenského paktu mezi bosenskými Chorvaty a Bosňáky v létě 1995, kterým Srbové v zemi ztratili vojenskou převahu.**

Západ/NATO leteckými útoky na bosensko-srbské cíle protože jejich armáda útočila na (mezinárodním společenstvím vyhlášené) „bezpečné oblasti“ v Bosně.

Letecká kampaň NATO - strategický cíl nedopustit opětovné zvrácení mocenské rovnováhy v oblasti, a přinutit tím strany konfliktu zasednout k jednacímu stolu - Deliberate Force“ 29. 8 a 14. 9. 1995.

Daytonská mírová smlouva

Americkému vyjednavaci Richardu Holbrookovi podařilo vyjednat příměří, které vstoupilo v platnost v říjnu 1995.

Válku pak ukončil podpis dohod z Daytonu, kde se jednání se účastnily srbská, chorvatská a bosensko-hercegovačka delegace v čele s prezidenty Miloševićem, Tudžmanem a Izetbegovićem.

V delegaci nebyl ani bosenskosrbský předák Karadžić, ani bosenskosrbský generál Mladić, kteří byli obviněni z válečných zločinů.

Jejich účast na jednáních Američané a Bosňáci předem vyloučili.

Návrh dohody, podle níž se srbská Krajina stala součástí Chorvatska a 51 % území Bosny a Hercegoviny připadlo chorvatsko-muslimské federaci veden Siljadžičem, zbytek pak Srbům,

14. 12. 1995 - v Paříži závěrečný text dohody.

Dohled mezinárodního společenství.

Angažmá NATO 1995-2004 - mise IFOR, SFOR a SFOR II – dohled nad dodržováním vojenských aspektů dohody.

Kosovo a bitva 1389

Kosovo – 11 000 km čtverečných, 1,9 mil obyvatel, dnes Albánci 88%, Srbové 7%.

Srbové považují oblast za „kolébku srbství“. Konec srbského panství přinesla **bitva na Kosově poli v roce 1389**, v níž zvítězil turecký sultán.

Po následující staletí bylo Kosovo součástí osmanské říše a osidlováno spřízněnými Albánci. Albánci se zase považovali za potomky starověkých Ilyrů, kteří na území Kosova žili dávno před příchodem Slovanů.

V roce 1918 se Kosovo stalo součástí Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, později Jugoslávie. Cíleným dosídlováním se začalo po roce 1945 etnické složení zase měnit, tentokrát ve prospěch Srbů.

Celkově enúspěch – větší porodnost Albánců – ztrojnásobení jejich počtu – **koncem 80. let 20. století 65-70% podíl na populaci.**

Po druhé světové válce sice **Kosovo získalo v rámci Srbska autonomii**, ta ale byla značně omezená. Když se v 70. letech rozšířila - nespokojenost na obou stranách.

Srbové v tom viděli oslabení svého vlivu a rostoucí převahu Albánců, kterých navíc rychle přibývalo.

Albáncům vadilo, že Kosovo nezískalo v rámci Jugoslávie postavení republiky. Komunistický režim ale demonstrace a projevy nespokojenosti potlačoval.

Kosovo a jeho historie II.

Koncem 80. let se v Srbsku vyhrotily nacionalistické tendence a v roce 1989 začaly v Kosovu represe proti Albáncům.

Osm desítek jich při bojích přišlo o život, v oblasti byl vyhlášen výjimečný stav. Krátce nato Srbsko zrušilo Kosovu autonomii. Albánci reagovali bojkotem centrálních úřadů a začali otevřeně usilovat o větší samostatnost.

V červenci 1990 kosovský parlament vyhlásil nezávislost, Srbsko však tento parlament ihned rozpustilo.

Tlak na Albánce pokračoval likvidací univerzity v kosovské metropoli Prištině a zákazem výuky v albánštině ve školách.

Referendum o nezávislosti – v něm 99,7 procenta voličů nezávislost podpořilo, bojkotováno místními Srby a Albánci, kteří byli proti nezávislosti.

Po odtržení Slovinska, Chorvatska, Makedonie a Bosny a Hercegoviny zůstaly v roce 1992 v zemi s názvem Svazová republika Jugoslávie jen Srbsko a Černá Hora.

Poválečné smlouvy potvrdily nové uspořádání – Kosovo - zůstalo nadále součástí Srbska.

Rugova a DLK

Celá 80. léta minulého století byla obdobím permanentního napětí v Kosovu. **Po generální stávce v roce 1989 byla Kosovu a Vojvodině odebrána autonomie.**

Až do poloviny 90. let byl v Kosovu, ve srovnání se situací v Bosně a Krajině v Chorvatsku, relativní klid

Liga pro demokratické Kosovo – Rugova - v Kosovu paralelní společnost s vlastními školami, státními úřady a daňovým systémem a preferovali politiku pasivní rezistence.

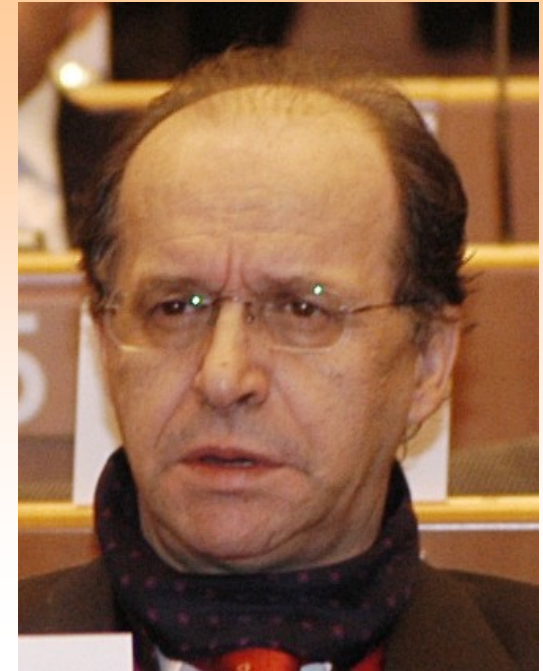
Od počátku 90. let minulého století bylo jejich konečným cílem získat nezávislost pro Kosovo pomocí delegitimizace jugoslávských státních institucí

Zhruba od poloviny 90. let vliv LDK na dění v Kosovu upadal, čemuž napomohlo i nezařazení kosovské otázky na program konference v Daytonu.

Rugova nebyl schopen na tento fakt reagovat a mobilizovat kosovské Albánce k projevům odporu.

Koercivita srbské politiky vůči kosovským Albáncům vzrostla po podpisu Daytonské mírové dohody. **Produkt: 1996 a 1997 – UCK.**

Z politicky radikálních (bývalí marxisté různého ražení, studenti a obdivovatelné protisrbského odboje a zbojnické tradice regionu) a kriminálních (pašeráci, obchodníci s bílým masem a narkotiky) složek albánské společnosti v Kosovu a zahraniční diaspory začala organizovat **Kosovo Liberation Army (KLA)**

KLK/UCK

Do čela KLA se postupně propracoval **Hashim Thaci**, absolvent mezinárodních vztahů ze Švýcarska (Univerzita v Curychu – magistr)

Růstu vlivu KLA a přitažlivosti její strategie ozbrojeného boje v kosovské společnosti napomohly i chabé výsledky mezinárodního společenství při řešení kosovské otázky.

Do poloviny roku 1998 byla na Západě vnímána jako teroristická organizace, přestože její reálné aktivity do přelomu let 1997-1998 byly velmi skromné.

KLA - přímý produkt represivní srbské politiky. Po srbské vojenské odpovědi z jara 1998 se transformovala do partyzánské ozbrojené složky s vlastní linií velení, uniformami a zejména politickým programem.

Za bod obratu - masakr 58 lidí v Prekazi v únoru 1998.

22 z rodiny **Adem Jashariho** a 3 z nich muži ve vojenském věku.

Dle interpretace kosovských Albánců se stal mučedníkem pro jejich věc, zatímco Bělehrad jej líčí jako teroristu, který vzal svoji rodinu za rukojmí.

Nicméně ani zdroje ze srbského ministerstva vnitra nepopírají, že jeho dům byl rozstřílen dělostřeleckou palbou bez ohledu na přítomnost civilistů, protože jej nebylo možné zajmout.

Eskalace 1998/1999

Dle Independent International Commission on Kosovo (IICK) si boje v Kosovu vyžádaly mezi únorem 1998 a březnem 1999 zhruba **10 000 civilních obětí a více než 400 000 lidí** uprchlo nebo bylo vyhnáno.

Vojensky byla sice tato kampaň pro Bělehrad úspěšná, protože KLA zatlačila do defenzivy, ale politicky se změnila v katastrofu.

Milošević se svým režimem začal být postupně Západem vnímán jako hlavní viník eskalace.

Od přelomu let 1997 a 1998 začal Západ konfliktu v Kosovu věnovat stále větší pozornost jak na bázi Kontaktní skupiny, tak bilaterálně.

Aliance na podporu svých požadavků přistoupila 13. října 1998 k přitvrzení svého přístupu v podobě **přijetí takzvaných „aktivačních rozkazů“** ke vzdušným útokům.

Masakr v Račaku“, při kterém přišlo za sporných a nejasných okolností o život 45 osob, přiměla Kontaktní skupinu vypracovat a předložit komplexní plán řešení krize.

Dodnes nejasné, co se stalo?

Masakr v Račaku

V lednu 1999 se spory znovu vyostřily a srbské jednotky vpadly do Kosova. Po jejich „protiteroristické operaci“ bylo na jihu Kosova u obce Račak nalezeno **45 mrtvých kosovských Albánců**.

Mnohé oběti byly podle médií zmrzačeny nebo na nich byly vidět střelné rány. Agentura AP popsala, že někteří mrtví měli vypíchané oči a jiní rozbité hlavy. Vyšetřování ukázalo, že mezi oběťmi byly i ženy, chlapec a mnoho starých lidí.

Vedoucí Ověřovací mise OBSE v Kosovu William Walker: *„Po tom, co jsem sám viděl, neváhám tuto událost označit za masakr, za velmi vážný zločin proti lidskosti. Nemám slov k vyjádření svého zhnusení nad tím, co nemůže být popsáno jinak, než jako nepopsatelné zvěrstvo.“*

Srbsko však tvrdilo, že šlo o povstalce zabitě v bojích.

Masakr odsoudilo NATO, OBSE, Rada Evropy, generální tajemník OSN a řada států včetně USA, Británie, Německa, Francie a Itálie. A dokonce i Rusko, tradiční spojenec Srbska.

Akce jugoslávských bezpečnostních složek z ledna a února 1999 - **systematické etnické čištění Kosova** nebo **nevybíravě vedenou protipovstaleckou kampaň?**

Brutalitu Srbů podporovalo jejich široce rozšířené vnímání Albánců jako „lidí druhé kategorie“.

Únor 1999 – jednání v Rambouillet

Mezinárodní reakce na Račak

Albánský parlament požádal NATO o zásah, aby se předešlo „krvavé lázni“ v Kosovu a aby se konflikt nerozšířil do celého regionu. Vyzval Západ, aby zvýšil tlak na jugoslávského prezidenta Slobodana Miloševiče.

Americký vyslanec v oblasti **Richard Holbrooke** upozornil, že už v říjnu předchozího roku bylo NATO „jen 96 hodin od bombardování cílů v Jugoslávii s cílem zastavit srbskou ofenzivu proti kosovským Albáncům“ a nyní je situace možná ještě vážnější.

Prezident Slobodan Milošević - obhajoval vojenskou operaci v Kosovu slovy, že Jugoslávie má „legitimní právo bojovat proti terorismu“ a „žádný zahraniční nátlak ji o to nemůže připravit“.

Generální tajemník NATO Javier Solana - dohoda a politické řešení krize.

Solana: „*Pokud je použití síly jedinou řečí, které prezident Slobodan Milošević rozumí, pak použijeme sílu.*“

Rudolf Scharping, ministr obrany SRN (SPD): „*Myslíme to zcela vážně a nebudeme pasivně přihlížet masakrům. To není jako v Bosně, kde jsme byli nuceni bezmocně sledovat masakry nejhoršího druhu.*“

Jugoslávie musí splnit všechny své mezinárodní závazky.

Únor 1999 – jednání v Rambouillet

Jednání Rambouillet I.

Mezinárodní konference o řešení krize v Kosovu se konala v únoru 1999 na zámku Rambouillet u Paříže.

Návrhy západních vyjednávačů byly kritizovány jak reprezentanty Srbska, tak delegací kosovských Albánců.

Součástí albánské delegace byli i zástupci KLA a jí blízkých politických formací. KKK – nezávislost nemá alternativu!

Dlouhodobá represivní srbská politika v Kosovu vedla pouze ke vzniku radikální alternativy k umírněné skupině kolem Rugovy.

Po váhání se jí nakonec účastnili i zástupci Jugoslávie, avšak jen nižší diplomaté, nikoli prezident Milošević. Se zástupci kosovských Albánců se navíc odmítali setkat, obě delegace tak seděly v jiných místnostech a mezi nimi působili zprostředkovatelé.

Po více než týdně je ke společnému jednání přiměla americká ministryně zahraničí Madeleine Albrightová.

Interim Agreement for Peace and Self-Government in Kosovo obsahovala následující klíčové body:

okamžitý klid zbraní, mírové řešení konfliktu, tříleté přechodné období před stanovením definitivního statusu, zajištění teritoriální integrity Jugoslávie, samosprávu Kosova, prosazení lidských práv a svobod, ochranu menšin, svobodné volby pod dohledem OBSE, amnestii pro činy související s konfliktem, stažení velké většiny jugoslávských bezpečnostních sil a mezinárodní vojenskou přítomnost pod velením NATO v Kosovu.

Jednání Rambouillet II.

Jugoslávie na jednáních trvala zejména na neměnnosti svých hranic a odmítnutí nezávislosti Kosova. Nesouhlasila ani s přítomností mezinárodních sil v této provincii.

Prezident Černé Hory navíc vyzval, že nepřijme dohodu, která by postihla status jeho republiky v rámci Jugoslávie, a že je rozhodně proti tomu, aby se Kosovo stalo třetí republikou ve svazku.

Kosovská delegace, především zástupci Kosovské osvobozené armády, zase odmítala jiné řešení než nezávislost, trvala na podpisu příměří a okamžitém rozmístění mezinárodních sil na svém území. KKK nechtěla slyšet o svém odzbrojení, s čímž mírové plány počítaly.

Jednání skončilo po dvou týdnech neúspěšně, přestože například Spojené státy hrozily oběma stranám konfliktu, byť s různou intenzitou. Žádná strana nebyla ochotná podepsat text dohody.

Druhé kolo – 15.3.1999 - podepsala pouze delegace kosovských Albánců, ačkoli ani ona nebyla s výsledky spokojena, protože nijak nezaručovaly možnost získání samostatnosti po uplynutí tříletého přechodného období.

Jugoslávie odmítla smlouvu s tím, že podle ní by v podstatě do budoucna zaručovala Kosovu nezávislost. Po uplynutí tříletého přechodného období, kdy by správu nad Kosovem převzalo mezinárodní společenství, se mělo podle smlouvy konat referendum o dalším statusu Kosova, což by podle Jugoslávie jistě vedlo k jeho odtržení.

Posledním diplomatickým pokusem, jak odvrátit válku, byla mise amerického vyjednavče Richarda Holbrooka do Bělehradu 21. března. Ani tentokrát ale Milošević neustoupil a 23. března Holbrook oznámil definitivní krach jednání s Jugoslávií.

Severoatlantická aliance reagovala 24. března 1999 – od jara 1998 připravovanými a předem avizovanými – leteckými útoky proti Jugoslávii pod kódovým označením Allied Force

Allied Force a mezinárodní právo

Celkově lze konstatovat, že relevantní rezoluce Rady bezpečnosti OSN (1160, 1199, 1203) obsahují určité společné body:

1. zodpovědnost Jugoslávie za humanitární katastrofu v Kosovu,
2. odsouzení užívání nepřiměřeného násilí jugoslávskými bezpečnostními složkami i teroristických aktivit kosovských Albánců (míní se KLA, i když v rezoluci RB OSN č. 1203 již není zmíněna),
3. výzvy k zastavení bojů určené všem stranám konfliktu,
4. konstatování porušování lidských práv a
5. závěr, že tento jev není mezinárodním společenstvím vnímán výlučně jako vnitřní záležitost Jugoslávie (IICK 2000: 142).

V rezolucích není přítomno žádné zmocnění k užití hrozby vojenskou silou nebo k použití vojenské síly – zásah nebyl v souladu s mezinárodním právem!

Výše uvedené rezoluce RB OSN ukazují, že Aliance bezdůvodně nezaútočila na bezúhonného člena mezinárodního společenství.

Rada bezpečnosti OSN ještě 26. března 1999 odmítla poměrem hlasů 12 ku 3 odsoudit tyto alianční útoky.

Rezoluci odsuzující použití síly členy NATO proti Jugoslávii navrhly Rusko, Indie a Bělorusko.

NATO a Allied Force

Operace Allied Force proti Jugoslávii byla první válkou NATO. Celkem se na ní podílelo vojenskými kapacitami čtrnáct členských států: Belgie, Dánsko, Francie, Itálie, Kanada, Německo, Nizozemsko, Norsko, Maďarsko, Portugalsko, Španělsko, Spojené státy, Turecko a Velká Británie.

Celá letecká operace odehrávala pod taktovkou Spojených států, které nesly největší vojenské břemeno této kampaně.

Spojené státy poskytly 61 % všech bojových letadel a bezpilotních průzkumných prostředků nasazených v operaci. Americký personál tvořil 75 % příslušníků ozbrojených sil NATO v kosovské operaci. Americké letecké síly provedly 62 % všech bojových letů.

Severoatlantická aliance v rámci operace Allied Force provedla 38 400 bojových letů a 10 484 úderů

Zpočátku bylo do kampaně nasazeno 400 letadel. Když NATO přistoupilo k útokům na strategické cíle v Srbsku, **navýšil se počet letadel podílejících se na kampani až na 1000.**

Odpor k nasazení pozemních sil.

Okamžitý efekt leteckých útoků na omezení kapacit jugoslávských sil terorizovat civilisty a bojovat s ozbrojenci, což byl první deklarovaný cíl NATO, byl více než sporný – **vyhánění pokračovalo.**

NATO, Allied Force výsledky

Síly NATO dle oficiálních zdrojů ztratily tři vrtulníky, 32 bezpilotních průzkumných letadel a jeden F-117 – **při 38 000 bojových letů – minimální ztráty!**

Záhy po ukončení operace USA uváděly, že bylo zničeno 10 000 příslušníků jugoslávských bezpečnostních sil, více než 100 letadel, 203 obrněných bojových vozidel, 314 dělostřeleckých systémů a 120 tanků.

V případě údajů o zničené technice jugoslávské armády je zřejmé, že v ní jsou započteny i zásahy klamných cílů, protože pozemní síly Jugoslávie utrpěly menší škody, než by vyplývalo z aliančních údajů.

Hlavní překážkou větší úspěšnosti NATO byly zejména možnosti aliančního průzkumu, který nebyl schopen – v tamním terénu a při velmi dobré úrovni maskování a klamání jugoslávské armády – dodat velitelům potřebné informace. **Alianci proto trvalo dvanáct dní, než provedla tolik leteckých útoků jako za 12 hodin operace Desert Storm v Iráku.**

Přesto se Srbům podařilo vyhnat z Kosova dalších 700 000 lidí a tvrdit, že uprchli kvůli náletům NATO.

Politický cíl operace byl splněn – Jugoslávie Kosovo vyklidila – prostor pro KFOR.

Rezoluce RB OSN – 1244. Mise KFOR – viz minulá přednáška

Kosovo není standardním modem operandi u NATO a není ani precedentem!

NATO a Kosovo

Mezinárodní společenství provádělo správu Kosova prostřednictvím UNMIK (United Nation Interim Administration Mission) na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244.

Úkolem KFOR na stejném právním základě bylo (a je i nadále) vytvořit v Kosovu bezpečné prostředí pro práci mezinárodního společenství, zabránit etnicky motivovaným konfliktům, střežit hranice Kosova, vybudovat stabilní a v míru žijící multietnické Kosovo a **připravit podmínky pro stanovení jeho budoucího konečného statusu.**

Kosovo sice zůstalo od roku 1999 formálně součástí Jugoslávie, avšak de facto bylo od ní spravováno odděleně.

Rozdělení úkolů lze zobecnit tak, že primární zodpovědnost za stabilizaci Kosova nese OSN, respektive UNMIK, přičemž NATO se prostřednictvím KFOR stará o vytvoření bezpečného prostředí.

Přesto je mandát NATO v případě KFOR nejkompexnější ze všech aliančních operací.

KFOR jsou od samého počátku multinacionálními silami, na kterých se podílejí jak členské státy NATO, tak ostatní země.

Rozpad Jugoslávie - dôsledky

Válka v Kosovu roku 1999 prozatím definitivní tečka za násilným rozpadem Jugoslávie.

V letech 2001/2002 se podařilo preventivními opatřeními zabránit eskalaci konfliktu v Makedonii!

Po ukončení bojů byly velké části bývalé Jugoslávie těžce poškozeny.

Následky etnických čistek pocítala nejvíce Bosna a Hercegovina, území bývalé Srbské Krajiny a Kosovo.

Války a střetnutí v bývalé Jugoslávii v letech 1991 až 2001 stály životy 131 569 až 136 782 osob, z toho více než dvě třetiny v Bosně a Hercegovině. 2 – 3 milióny vyhnaných!

Diskreditace OSN – Srebranica a další „bezpečné zóny“ - Sarajevo, Tuzla, Bihać, Goražde, Žepa – Rezoluce RB OSN

Společně s Rwandou – otevřen problém humanitární intervence – cesta k RtP.

